

CENTENARUL STAȚIUNII ZOOLOGICE MARINE „PROF. IOAN BORCEA”, AGIGEA, 2026

La 1 martie 2026 se împlinesc 100 de ani de la întemeierea Stațiunii Zoologice Marine (S.Z.M.), la Agigea, jud. Constanța, prin Decretul regal nr. 810 din 1 martie 1926, primul așezământ de cercetare marină din România. Fondator – profesor univ. dr. biolog Ioan Borcea, reprezentant ilustru al celei mai vechi instituții de învățământ superior românesc, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. S.Z.M. a însemnat cea mai remarcabilă realizare profesională a întemeietorului, pe lângă numeroase alte demnități publice deținute precum și reușite didactice și organizatorice semnificative.

Stațiunea Zoologică Marină, Agigea, 1926

Importanța și evoluția S.Z.M. a fost sintetizată, pe lângă alte articole de istoria științei, în monografia *Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare „Grigore Antipa” Constanța - Repere istorice / The National Institute for Marine Research and Development „Grigore Antipa” Constanța - Historical Highlights*, Alexandru Ș. Bologa, Ed. Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2022, 414 pp.

Destinul nefericit a curmat prematur viața și a redus opera științifică deja remarcabilă a fondatorului, la numai 10 ani de la înființarea S.Z.M., dar nu a șters urma profundă trasată de această realizare instituțională de prestigiu în dezvoltarea biologiei în România, dim-potrivă. Înființarea Stațiunii a fost comunicată fără întârziere Comisiei Internaționale pentru Explorarea Științifică a Mării Mediterane (CIESM) de la Monte Carlo de către Dr. Grigore Antipa, delegat național al României la Comisie. Apariția sa în constelația instituțiilor europene de cercetare marină a fost apreciată în Franța și Italia de către confrății apropiați fondatorului.

În perioada 1970-1990, S.Z.M. a funcționat în componența Institutului Român de Cercetări Marine (I.R.C.M.), actualmente Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare Marină „Grigore Antipa”), creat la inițiativa acad. Mihai C. Băcescu (București) și acad. Eugen A. Pora (Cluj-Napoca), la Constanța, în 1970, ca Secția de biologie.

De la fondare, S.Z.M. a fost condusă de 12 directori, începând cu primul - prof. Ioan Borcea (1879-1936), până la cel actual - conf. univ. dr. biolog Emanuel Baltag, amândoi proveniți de la Universitatea menționată și trei șefi de secție în timpul apartenenței la I.R.C.M.

Așezământul, care a purtat inițial denumirea Stațiunea Zoologică Marină „Regele Ferdinand”, a fost redenumită, la inițiativa acad. Radu Codreanu, Stațiunea Zoologică Marină „Prof. Ioan Borcea” și ulterior Stațiunea Biologică Marină „Prof. Ioan Borcea”, funcționând neîntrerupt până astăzi.

Documentația asupra înființării S.Z.M. se află în păstrare la Serviciul județean Constanța al Arhivelor Naționale (Fond nr. 323 / Inventar nr. 339, dosarele 1/1926-11/1932 și nr. 324).

Stațiunii și aniversărilor ei periodice le-au fost dedicate articole și interviuri de-a lungul existenței sale. Au fost publicate volume omagiale cu ocazia sărbătoririlor a 30, 40, 70, 75 precum și 80 de ani. În istoricul S.Z.M. au fost consemnate administrarea stațiunii, activitățile științifice desfășurate continuu, activitățile didactice prin instruiri / practici studențești, rezultatele cooperării științifice internaționale, îndeosebi cu Franța, Italia și Comisia Internațională pentru Explorarea Științifică a Mării Mediterane (CIESM) de la Monaco; după 1990, S.Z.M. a revenit Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

De la acest eveniment jubiliar, nu poate lipsi evocarea personalităților marcante, legate nemijlocit de S.Z.M., ale profesorului univ. emerit dr. biolog Ionel Andriescu (directorul S.Z.M. între 1966-1970) și conferențiarului univ. dr. biolog Maria S. Celan, ambii de talie internațională, care au contribuit substanțial la creșterea prestigiului științific național și internațional al acestei instituții.

Printre personalitățile însemnate care au vizitat S.Z.M., de-a lungul timpului, se numără dr. R.I. Călinescu, profesorii M. Niculescu-Duvăz, Alexandru Borza, I. Grințescu, I. Popescu-Voitești, E.J. Nyarady, G. Marinescu, Fr. Rainer, G.E. Palade – laureat al premiului Nobel (1974) și alți oameni de știință din U.R.S.S., Bulgaria și S.U.A.; să reamintim doar că Teza savantului George Emil Palade pentru doctorat în medicină și chirurgie *Tubul urinifer al delfinului – studiu de morfologie și fiziologie comparativă*, a fost inițiată la Stațiune, „dusă la capăt cu sprijinul neprețuit al D-lui dr. I. Popovici, directorul Institutului [Bio]oceanografic dela Constanța, ...” și susținută în 27 iunie 1940.

La S.Z.M., acad. E.A. Pora a organizat în 1969, în colaborare cu Asociația Mediteraneană de Biologie Marină (MAMBO), primul Curs internațional de biologie a apelor salmastre, cu publicarea prelegerilor în două volume *Biologie des eaux saumâtres*, de către I.R.C.M., în 1977.

Acest centenar major pentru biologia românească ar trebui să implice organizatoric și profesional cel puțin Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Academia Română / Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii / Filiala C.R.I.F.S.T. Constanța, Academia Oamenilor de Știință din România / Filiala Constanța / Secția Științe Biologice, I.N.C.-D.M. „Grigore Antipa”, GEOECOMAR București-Constanța, Universitatea „Ovidius” din Constanța și alte universități precum cele din București și Cluj-Napoca, autorități locale constănțene și Primăria localității Agigea.

Instituțiile de profil și invitați potențial interesați urmează a fi informați din timp asupra locului, datei și programului evenimentului, în vederea participării cu mesaje, articole științifice și/sau memorialistice sau alte contribuții.

Sesiunea științifică dedicată unui asemenea moment semnificativ din istoria biologiei românești ar trebui să fie de nivel național și cu participare internațională, însemnând invitați de la instituțiile reprezentative de cercetare marină din statele costiere Mării Negre, dintre care unele, din fosta U.R.S.S. și Bulgaria, au întreținut și mențin relații de colaborare fructuoasă cu S.Z.M. / S.B.M. respectiv I.R.C.M. / I.N.C.-D.M. „Grigore Antipa”.

Desigur, jubileul ar trebui immortalizat prin publicarea unui *Volum festiv*, care să cuprindă pe lângă Afișul de prezentare, un Cuvânt înainte, Alocuțiunile inaugurale, Articolele susținute în cursul sesiunii științifice, Lista de participanți, Lista studiilor superioare angajate la S.Z.M. / S.B.M. Agigea de la înființare până în prezent, Sponsorii manifestării și o Bibliografie selectivă dedicată lui Ioan Borcea și S.Z.M. Agigea.

Fără îndoială, evenimentul care trebuie organizat *sur place*, la sediul modernizat al S.B.M. nu se va putea ridica la nivelul așteptărilor fără sprijinul binevoitor și generos al unor sponsori indispensabili.

Vivat, crescat, floreat!

Profesor as. dr. Alexandru Ș. Bologa

Fost director științific al I.N.C.-D.M. „Grigore Antipa” Constanța